

Bil 1

skr nr 200 den 910905

LISTA

över dokument om Wallenberg, överlämnade till Sveriges ambassadör
den 4 september 1991

1. Kopia över information från chefen för politiska avdelningen av 151:e skyttedivisionen till chefen för politiska avdelningen vid 7:e gardesarmén om gripande av Wallenberg och hans chaufför. 14 januari 1945 (erhållet i TSAMO).
2. Från journalen över registrering av arresterade, vari Wallenberg är registrerad. 6 februari 1945.
3. Brev från tyske korpralen vid spaningskompani Hans Loyd till chefen för Vladimirfängelset med påminnelse om att han skulle lämna underskrift om tystnadsplikt gällande uppgifter om fångar med vilka han suttit, däribland Wallenberg. 25 januari 1953.
4. Vittnesmål från tjänstemannen vid diplomatiska beskickningen i Budapest Grossheim G G (alias Tomson G V) om Wallenbergs verksamhet för att rädda judar. 1945 och 1947.
5. Brev från vice ordförande för KGB inom ministerrådet i SSSR Lunjev K F till sovjetiska UD om Wallenbergs chaufförs öde och det förmodade förstörandet av dokument om dem "på order av f d ledningen för säkerhetsministeriet i SSSR. 12 juni 1957.

6.

Bil 2

skr nr 200 den 910905

Amb Moskva fax 14/4

151 skyttedivisionen från 14 januari 1945 till
politiska avdelningens chef för 7 Armén

Till chefen för politiska avdelningen.

På av oss tagen gata BENTSUR hus 16 befinner sig sekr. vid svenska
ambassaden i Budapest Raoul WALLENBERG och hans chaufför.

Övriga medlemmar med representanten *Juniström* ?

Danielsson är i BUDA. Huvudbyggnaden för ambassaden 12e räjongen gatan
GÉZAPAR hus nr 8. Där bor också attaché Berg.

Försvaret i Budapest personer av europeisk härkomst som bor i
CENTRALGETTOT och det s k FRÄMLINGSGETTOT.

Ambassaden har i staden nio byråer.

Adresserna till dem:

8 räjongen Gyulai-gatan nr 4, dito : gatan Sárindszent 6; dito: gatan Aranjsy
János 16, dito: gatan Klotilda 3, dito: gatan Szömölnök 21, dito: gatan Tkra
6, sjätte räjongen: gatan Révay 16, dito: gatan Jókai 1.

Wallenberg överlämnade en telegramtext på tyska till Stockholm, den finns
hos mig. Han vill meddela att han befinner sig på av oss taget territorium.,
alla andra medlemmar med efternamn NELSON, på taget territorium.

Dessa personers öde är ovisst. Raoul Wallenberg och chauffören är
inkvarterade och vakt har placerats ut.

Ber om instruktioner

undertecknat *Omitrnenko* (?)

Bil 3
skr nr 200 den 910905

Datum för
mottagande
av föremål
och dokument

Kvitto nr

Innehavarens namn

Antal föremål

6.II-45
föremål

205

Wallenberg
Raoul Gustav

Ryggsäck 1 st

aa
M

Mottagare
av föremål
och värdesaker

När föremålen
övergick till staten
eller återlämnades

Mottagare och tidpunkt
för avsändande

Namn-teckning
gjord av den person som
lämnat in persedlarna

Oläsligt

- - -

30.V -45

oläsligt (samma
namnteckning som
mottagaren)

5(36)

18 = till Afonin (svårt att tyda ö a)
tills vidare: publicera ej

Överlämna ej telegrammet till någon

Förhörsprotokoll

Aktiva armén

17 mars 1945

förhöret inlett 10 00

avslutat kl 2 00 19/1

Jag, utredningsdomare för andra sektorn av fjärde avdelningen vid styrelsen för kontraspionaget SMERSJ vid andra Ukrainska fronten, kapten Ovtjarenko, har genomfört förhör med den gripne-

Tomson, Henrik Voldemarovitj, född 1907, från staden Oslo /Norge/ av norsk nationalitet, tjänsteman, högre utbildning, ej partiansluten, gift, ordförande för avd. för skydd av Sovjets diplomatiska intressen vid svenska kungliga ambassaden i Budapest.

Fråga: Var bodde ni och vad sysslade ni med före tjänsten vid svenska ambassaden?

Svar: I slutet av 1919 begav jag mig från Schweiz till Tyskland för att studera. 1924 gick jag ut gymnasiet i staden Bad-Sachs, området Garz. (bör vara Graz ö a) I slutet av 1924 begav jag mig till Paris för att studera och gick i januari 1930 ut Tekniska skolan och fick avgångsbetyg som elektriker. 1929 reste jag på sommarferier från Paris till Riga, där min far bodde. I Riga blev jag bekant med en jude som hette Reichels och som bodde i England med sin syster och tillfälligt var i Riga. Reichels föreslog mig att jag efter avslutade studier i Paris skulle komma till London, där han arbetade på en tobaksfabrik - Solomon Viktor. Hans fru var syster till Reichels. Efter sex veckor i Riga återvände jag till Paris.

Sommaren 1930, efter avslutad teknisk skola, begav jag mig som turist till London och där blev jag bekant med Reichels andra syster, Helena, som jag sedermera gifte mig med, varefter jag bodde kvar i London och började arbeta som direktör för tobaksfabriken, den som nämndes ovan, Solomon Viktor.

I slutet av år 1931 begav jag och min fru oss på s k smekmånad, vi var i Frankrike, Italien, Tjeckoslovakien, Ungern, Tyskland. Efter en sex veckors resa återvände vi till England. På tobaksfabriken fortsatte jag arbeta till hösten 1939.

I september 1939 gick England i krig med Tyskland. I fruktan för att bli mobiliserad till armén begav jag mig i november samma år till Norge, staden Oslo, där jag var till april 1940, dvs fram tills den tyska ockupationen började.

I maj 1940 mobiliserade tyskarna mig till arbete i Tyskland och skickade mig till Berlin, där jag misstänkt för samröre med den engelska spaningstjänsten hölls kvar av "Gestapo". Efter fem veckors bevakning blev jag släppt och skickad till batterifabriken AFA (AB) i Berlin. Där arbetade jag till april 1941 i produktionen av batteriplattor.

I slutet av april 1941 begav jag mig till Österrike och bodde i Wien hos ing. Friedrich Sutinger, som jag blev bekant med i Zürich 1939-40 /i Schweiz/ på hotell "Bo-o-pak". Sutinger var i Wien som representant för ungerska förenade konservfabriker. Efter cirka fem dagar hjälpte han mig att ta mig över gränsen till Ungern.

2- 3 maj 1941 kom jag till Budapest, där min hustru bodde. Här arbetade jag fram till 1944 på ungefär 45 ungerska firmor - Dejmanno, Feiffer Andor, Emsvars, Vogringich m fl.

Från augusti 1944 var jag medarbetare på svenska ambassaden och höll fortsättningsvis kontakt med firmorna.

Fråga: Hur hände det sig att ni kom att träda i tjänst vid svenska ambassaden?

Svar: I mars 1944 började judeförföljelserna när de tyska trupperna kom till Budapest. I augusti samma år vände jag mig till den humanitära avdelningen av svenska ambassaden /till attaché Wallenberg/ med en förfrågan om att få tjänstgöra vid ambassaden.

Wallenberg skickade mig till sin ambassadsekreterare Anger, som svarade att han behövde en medarbetare som kunde ryska. Jag svarade honom att jag behärskade ryska bra. Då sade Anger att han skulle informera ambassadören Danielsson om detta och föreslog mig att komma till ambassaden om 5-6 dagar för att få svar.

Ungefär 15 augusti 1944 kom jag för andra gången till ambassaden till Anger, som skickade mig till ambassadör Danielsson.

Sedan ambassadören samtalat med mig om min person föreslog han mig att jag skulle börja vid avdelningen för skydd av SSSRs diplomatiska intressen vid svenska kungliga ambassaden i Ungern. Jag gav mitt samtycke. Samtidigt förvarnade mig Danielsson om att arbetet vid ambassaden var förbundet med diplomatisk sekretess och att jag inte fick yppa för någon vad som försiggick vid ambassaden. Därefter sände han mig till sin sekreterare Anger som tog mina handlingar för att tillsätta mig på tjänsten och förklarade arbetsåliggandena.

Fråga: Räkna upp de medarbetare vid svenska ambassaden i Ungern som ni känner!

Svar: Ambassaden hade följande medarbetare:

1. Danielsson /förnamn och extranamn vet jag inte/ svensk ambassadör i

Ungern.

Cirka 55 år, född i Sverige och svensk medborgare, av rik aristokratfamilj. Fram till -39 var han anförtrodd svenska regeringens legation i Egypten

2. Anger /jag minns inte namn och extranamn/ förstesekreterare vid ambassaden

34-36 år, född i Sverige, svensk nationalitet, med högre utbildning, från aristokratfamilj.

3. Berg Olaf, attaché, ledde alla avdelningar för att skydda främmande staters intressen och utförde samtidigt åligganden som chef för en finsk avdelning.

27-29 år, född i Stockholm, svensk, med juridisk högskoleutbildning. Tjänstgjort vid UD i Stockholm. 1942-43 attaché vid svenska ambassaden i Berlin. Har nära kontakt med utrikesministern i det fascistiska Tyskland, Ribbentrop. Flugit till Berlin vid flera tillfällen. Träffat Ribbentrop och deltagit i luncher hos honom.

4. Karlsson /vet ej förnamn och extranamn/ var Bergs assistent och skötte ekonomin för alla ambassadens diplomatiska representationer.

26-27 år, född i Sverige, svensk nationalitet, med högre utbildning. Tjänstgjort på UD i Stockholm. Kom till Ungern 1943 tillsammans med Berg.

5. Wallenberg -chef för humanitära avd. /beträffande judefrågor/
34-35 år, född i Stockholm, judiskt ursprung, svensk medborgare, högre utbildning, från svensk bankirfamilj. Arbetat på inrikes- och utrikesdepartementet i Sverige.
6. Ekmark - konsul och handelsattaché,
35-35 år, född i Sverige, svensk medborgare, jur dr. Varit svensk konsul i Jugoslavien. Kom sommaren 44 från Zagreb till Budapest.
7. Mezit - sekreterare vid kansliet på ambassaden.
Cirka 40 år, född i Budapest, målare, svensk medborgare, 15 års tjänstgöring vid svenska ambassaden.
8. Margell Simon - ansvarig för frågor om Argentina och Iran
45-48 år, född i Polen, jude, argentinsk medborgare, högre utbildning, fadern polsk fabrikör.
9. Vidmar Antonio - Ansvarig för Italien
cirka 40 år, född i Italien, italienare, jur doktor, före detta propagandaattaché vid italienska konsulatet i Budapest. Tjänstgjort vid svenska ambassaden sedan augusti 1944.

10. Narik Ermark- Vidmars assistent,
40-42 år, född i Italien, italienare, bott i Sverige, urfabrikör i Schweiz, fascist, efter september 1944 medarbetare vid svenska ambassaden.
11. Vasjageli, ickeofficiell representant för den tjeckiska avdelningen vid svenska ambassaden.
55-60 år, född i Slovakien, slovak, jur.dr.
12. Paulsen - vicekonsul för Danska kungadömet i Ungern och Norges representant.
Cirka 50 år, född i Danmark, dansk, bott i Budapest mycket länge.
13. Fledderius - Holländsk generalkonsul,
65-70 år, född i Holland, holländare, cirka 40 år, medarbetare vid ambassaden i Ungern.
14. Grevinnan Nako Elizabeta - attaché Bergs sekreterare,
Cirka 30 år gammal, född i Budapest, ungerska, med högre utbildning, tjänstgör sedan våren 194? vid svenska ambassaden.

15. Iva Basel - likaså Bergs sekreterare,
30-32 år, född i Ungern, tyska, ungersk medborgare. Tjänstgjort vid
tyska ambassaden som sekreterare, maskinskriverska och
stenografist. Tjänstgjort vid svenska ambassaden sedan oktober
1944.

16. Sjalusjinskij - sekreterare Mezits medhjälpare hos ambassadör
Danielsson.
28-30 år, född i Budapest, jude, ungersk medborgare. Arbetat vid
svenska ambassaden sedan 1944.

17. Kugel - chef för informationsavdelningen vid ambassaden.
46-60 år, född i Ungern, jude, ungersk medborgare, vid ambassaden
har han mest arbetat för ambassadören, okänt vad han gjort.

Fråga: Vari bestod era uppgifter?

Svar: Som chef för svenska ambassadens avdelning för skydd av SSSRs
intressen utförde jag följande uppgifter:

1. Jag översatte till ryska alla handlingar som kom till mig från
ambassadören, attachén och andra staters avdelningar, som svenska
ambassaden i Ungern skulle företräda.

2. Jag kontrollerade sovjetmedborgares dokument om de ville erhålla skydd av svenska ambassaden, så att inte handlingarna var falska, och lämnade ut nya.

3. Jag utlämnade dokument på ryska till alla personer som fått medborgarskap eller skydd från svenska ambassaden vid andra staters avdelningar.

4. Jag insamlade information om det politiska och ekonomiska livet i Sovjetunionen och Ungern, men även sovjetarméns militära styrka. Sådan information sammanställde jag 2-3 ggr i månaden, efter bearbetning av uppgifterna som jag fått via utfrågningar med personer som kom till mig på ambassaden för att få hjälp. Den informationen överlämnade jag till attaché Berg.

Fråga: Således, istället för att skydda Sovjets diplomatiska intressen sysslade ni faktiskt med spionage mot samma stat?

Svar: Insamlingen av ovannämnda information ansåg jag inte vara spionage.

Fråga: Utred svenska ambassadens verksamhet i Ungern.

Svar: Svenska kungliga ambassaden i Ungern representerade Argentinas, SSSRs, Italiens, Tjeckoslovariens, Danmarks, Hollands, Norges, Finlands och Persiens diplomatiska intressen.

Jag kände till svenska ambassadens verksamhet från augusti 1944, dvs från det ögonblick jag började tjänstgöra där.

Hösten 1944, när trupper ur sovjetarmén förde strider på ungerskt territorium och avancerade med framgång, blev det panik i Budapest varefter det kom en stor ström med olika personer till svenska ambassaden. De bad om skydd och ville få möjlighet att fly till stater vars intressen företrädades av Sverige.

Med tillåtelse av svenska ambassadören Danielsson började förste sekreteraren Anger, attaché Bergs och Wallenbergs attaché, ställa ut pass i stor skala: skyddspass /som möjliggjorde utresa från Ungern till andra stater/ provisoriska pass /med rätt att lämna Ungern och anta svenskt medborgarskap/ men också pass med svenskt medborgarskap. Alla gav de möjlighet till utresa från Ungern.

Pass utställdes även till personer som vände sig till ambassaden därför att de var på flykt till andra stater undan sovjetmaktens organ liksom till personer som stannat i Ungern och dolt sin kriminella verksamhet.

Ambassaden gav skydd även åt mot Sovjetunionen fientligt sinnade personer, ryska vita emigranter, ungerska och italienska fascister, storföretagare, bankirer och andra antisovjetiska element.

Det inträffade ibland att man utställde dokument till enskilda personer för större penningssummor, ända upp till 200 000-400 000 pengö.

Dessutom hade svenska ambassaden gett skydd åt och tagit i sin tjänst följande fascister:

doktor Vidmar, f d attaché för fascistpropaganda vid italienska konsulatet i Budapest och Nariko.

I oktober 1944 fick greve Dezjifil tjänst vid ambassaden, han arbetade åt konsul Ekmark.

Det ställdes ut handlingar som "bekräftade tjänstgöring inom svenska ambassaden": till översättaren vid ungerska krigsministeriet Botko Vladislav, direktören för Budapests bank /minns ej hans namn/ direktören för en konservfabrik /har svårt att dra mig till minnes efternamnet/, direktören för spårvägsbolaget Ibus Basel, vite emigranten Zjukovskij, Volynskij, vilka i själva verket aldrig var medarbetare vid ambassaden. På så sätt försåg svenska ambassaden i Ungern över 5000 sovjetfientliga människor med pass och skyddshandlingar.

Ambassadör Danielsson och attaché Berg hade nära kontakt med tyska ambassaden i Budapest, närmare bestämt med ambassadören von Jagov och militärattachén, minns ej hans namn. Flera gånger samtalade de på telefon och överlade om utställande av "skydds"-dokument till personer som kom till ambassaden. Ofta åkte de till tyska ambassaden, men vilka frågor de avhandlade där, det vet jag inte.

Fråga: Nämn personer bland sovjetmedborgarna som fick skyddshandlingar genom svenska ambassadens försorg!

Svar: Följande personer fick handlingar av svenska ambassaden:
läraren vid Charkovs konstakademi -

Savin /minns ej förnamn och extranamn/

35-38 år, född i Charkov, rysk medborgare inom Sovjet, lämnade
Sovjet 1942-43 med ungersk hustru och två barn.

Mironova /minns ej förnamn och fadersnamn/

27-28 år, ryska, sovjetmedborgare, bott i Kiev. 1942 till Ungern
med son och moder.

Minns ej andra personers efternamn.

Fråga: Det vill säga att svenska ambassaden i Ungern bedrev en mot de
allierade fientlig verksamhet?

Svar: Ja, svenska ambassaden i Ungern, en statlig representant, formellt
neutral i fascisttysklands krig mot de allierade - Sovjet, USA och England -
bedrev i själva verket en verksamhet för att undergräva de allierades
styrka, speciellt Sovjets.

Genom att arbeta i samråd med Hitlertysklands ambassad i Ungern, utställde
svenska ambassaden systematiskt, och speciellt före sovjettruppernas
ankomst till Budapest, i stort antal skyddshandlingar till diverse
fascistelement som skulle ställas till ansvar för utförandet av missdåd mot
det sovjetiska folket och de demokratiska staternas folk.

Protokollet efter mina ord har sanningsenligt nedskrivits, lästs av mig, på
för mig lättbegriplig ryska, och skrivs under av mig:

Namnteckning: Tomson

Förhöret genomfört med pauser:

17.3. 1945 från 10 till 16, från 11,30 till 1,00 den 18.3

18.3. från 10 till 17, från 22 till 2 19.3

Förhørsledare: Senior utredningsdomaren inom andra avdelningen
4 sekt. av UKR Smersj 2. Ukr. fronten Kapten
Ovtjarenko

Förhörsprotokoll

Med TOMSON Henrich Voldemarovitj

den 20 april 1945

Tomson G V född 1907 i Oslo (Norge), norrman,
norsk medborgare, tjänstemannafamilj, högre utbildning.
Fram till sovjettruppernas befrielse av Budapest tjänst
vid svenska ambassaden som chef för avdelningen
för Sovjetunionens intressen, bott i Budapest,
kan franska, engelska, tyska, ryska och norska.

Fråga: Hur hamnade ni i Budapest?

Svar: Jag kom till Budapest från Tyskland 1941, där jag bodde tills jag blev gripen. Hela tiden, dvs fram till i augusti 1944, arbetade jag som livsmedelsgrossist vid diverse budapestfirmor, och efter augusti samma år har jag tjänstgjort vid svenska ambassaden i Budapest som chef för avdelningen för skydd av Sovjets intressen.

Fråga: Vilken nationalitet har ni?

Svar: Jag är norrman.

Fråga: Hur kunde ni då hamna i Tyskland?

Svar: Från september 1939 till april 1940 bodde jag i staden Oslo. Efter det att tyska trupper ockuperat Norge begav jag mig med en grupp norska arbetare på arbete i Tyskland.

Fråga: Var bodde ni fram till 1939?

2.

Svar: Fram till 1919 bodde jag med mina föräldrar i Schweiz, sedan skickade de mig att studera i Tyskland.

1924 gick jag ut gymnasiet i Bades an Zee, och samma år åkte jag till Frankrike, där jag också började studier vid högre teknisk skola i Paris. Efter att ha avslutat denna skola fick jag betyg som elektroingenjör och 1930 begav jag mig till England.

Fråga: Hur?

Svar: Under sommarferierna 1929 begav jag mig på uppmaning av min far, TOMSON Voldemar, till Riga, där han just höll på att avsluta sitt arbete som elektriker i kontroll av belysningen i järnvägsvagnar.

I Riga lärde jag av en händelse känna en representant för en tobaksfabrik i London, Reichels Leopold, som var där som konvalescent. Han bjöd mig till England för att jag skulle arbeta hos honom på hans fabrik. På Reichels inrådan vände jag mig samma år till engelska ambassaden för att få visum för inresa i England, men jag fick avslag. Men trots detta begav jag mig 1930 till England som turist.

Fråga: Varför gjorde ni just det?

Svar: Jag tänkte stanna i England för gott och när jag fick avslag på min officiella ansökan beslöt jag resa till England som turist.

Fråga: Vem från engelska ambassaden i Riga träffade ni 1929?

Svar: Jag träffade där passavdelningens chef vid ambassaden, SUDAKOV Roman Sergejevitj.

Fråga: Vad vet ni om SUDAKOV?

Svar: SUDAKOV, det berättade han själv för mig, är f d officer i tsarens armé, vit emigrant. Under vistelsen utomlands tog han kontakt med engelska underrättelsorgan och på uppdrag av dem sysslade han såsom officiell

medarbetare vid ambassaden med underrättelseverksamhet.

Fråga: Hur fick ni veta att SUDAKOV var engelsk underrättelsman?

Svar: Det berättade han personligen för mig.

Fråga: Varför gjorde han det?

Svar: Jag måste erkänna att medan jag besökte engelska ambassaden i Riga, så föreslog mig Sudakov år 1929 att hålla på med underrättelseverksamhet mot SSSR för engelska underrättelsetjänstens räkning.

Fråga: Förklara det närmare?

Svar: Då jag var på engelska ambassaden och samtalade med SUDAKOV om möjligheterna att resa till England så konstaterade han att jag var elektroingenjör och berättade då för mig att det just då fanns många ryska ingenjörer i Riga vilka kommit från Sovjetunionen och som man absolut måste inleda nära kontakter med. SUDAKOV sade frankt att han måste inhämta information om Sovjetunionen och denna information hoppades han få direkt genom mig, en person som väl behärskade ryska och hade möjlighet att inleda personliga bekantskaper med dem.

Dessutom föreslog han mig också att insamla information om alla länder som jag kom att vara i, och för detta skulle jag få hjälp med att skaffa inresevisum till England.

Jag avböjde SUDAKOVs förslag och reste snart tillbaka till Paris och därifrån begav jag mig till England efter avslutad skola.

Fråga: Det är känt att ni före avresan till Paris ett flertal gånger träffade SUDAKOV. Varför förtiger ni detta?

Svar: Jag medger att efter mitt besök vid engelska ambassaden träffade jag SUDAKOV två gånger, men jag hade inga samtal med honom.

Fråga: Vilka andra engelska agenter träffade ni i Riga?

Svar: År 1934 träffade jag i Riga agenten vid engelska underrättelsetjänsten Sergej BOGOMOLETS.

Fråga: När blev ni bekant med agenten BOGOMOLETS?

Svar: Jag träffade den engelske underrättelseagenten Sergej BOGOMOLETS i juli 1934 under hans vistelse i Riga.

Fråga: Under vilka omständigheter?

Svar: I juli 1934 bad mig min far att resa till Riga igen. På hotell Splendid träffade jag en rumänska BOGOMOLETS, jag minns inte hennes förnamn och fadersnamn. En gång när jag var med henne i hotellträdgården kom det fram en okänd till oss vilken presenterade sig som maken BOGOMOLETS - Sergej Bogomolets.

Efter att ha bekantat mig med Sergej BOGOMOLETS blev jag nästa dag bjuden på kafé av honom. På kaféet berättade han för mig att han före 1918 tjänstgjort i tsararmén, varefter han emigrerat, på senare tid hade han bott i Rumänien och arbetat som journalist, till Riga hade han kommit i egna angelägenheter, vilka ville han inte säga. Jag berättade i min tur för BOGOMOLETS att jag var ingenjör, elektroingenjör, och bodde i London och att jag kommit till Riga för att hälsa på min far. Efter samtalet lämnade vi tillsammans kaféet och begav oss till hotellet. Då vi passerade engelska ambassaden sade BOGOMOLETS att han måste gå in på ambassaden eftersom han hade "ärenden" där.

Nästa dag mötte jag BOGOMOLETS igen och jag frågade varför han gick till ambassaden så sent vilket BOGOMOLETS besvarade med att det fanns sådana som måste gå dit endast på kvällarna, och han lät förstå att han var deras man, dvs agent i den engelska underrättelsetjänsten.

Fråga: Var träffade ni BOGOMOLETS ytterligare?

Fråga: BOGOMOLETS åkte snart med sin hustru till Rumänien och jag till England så jag kom inte att träffa honom mer.

Fråga: Vad sysslade ni med i London?

Svar: Efter ankomsten till London fick jag efter anmodan av ovannämnde Reichels tillstånd att bo permanent i England, varefter jag fick arbete som teknisk direktör vid en tobaksfabrik.

I maj 1931 gifte jag mig med Reichels syster och i slutet av samma år begav jag mig på så kallad honey moon i Frankrike, Italien, Tjeckoslovakien, Ungern och Tyskland.

Fråga: Denna resa utnyttjade ni även för att spionera på dessa länder?

Svar: Till de här länderna reste jag privat och samlade inget spionmaterial. Efter en tvåmånaders resa återvände jag till England, där jag var till 1939 dvs tills Tyskland förklarade England krig.

I fruktan för att bli mobiliserad i armén begav jag mig i slutet av 1939 som norsk medborgare till Norge, men efter fem månader, efter krigsförklaringen, blev Norge ockuperat av tyska trupper och jag blev skickad på arbete i Tyskland i en grupp av norska arbetare.

Fråga: Ni begav er frivilligt på arbete i Tyskland?

Erkänner ni det?

Svar: Medan jag bodde i den ockuperade staden Oslo fick jag veta att tyska militärledningen rekryterade kvalificerad arbetskraft för arbete inom tysk militärindustri.

Eftersom jag inte ville tvångsförflyttad till Tyskland infann jag mig frivilligt till tyskarnas rekryteringskontor och meddelade att jag samtyckte till att bege mig till Tyskland för att arbeta inom min bransch.

Fråga: På vilka arbeten utnyttjade tyskarna er i Tyskland?

Svar: Efter specialutbildning skickade tyskarna mig till Berlin, där gestapo arresterade mig, misstänkt för samröre med den engelska underrättelsetjänsten.

Fråga: Vilka uppgifter var det som fick tyskarna att arresterar er?

Svar: Det vet jag inte.

Sedan jag hade suttit bevakad runt 5 veckor blev jag frisläppt pga att det inte gick att bevisa brottets natur, och skickad till arbete till batterifabriken Warta i Berlin.

I juni 1940, i Berlin, mötte jag min fru, och vi var överens om att jag skulle ge mig av från Berlin till Ungern.

Fråga: Hur kom er fru till Berlin?

Svar: Jag begav mig med min fru från England till Norge 1939. Under färden genom Tyskland fick min fru för sig att hon inte ville resa till staden Oslo och stannade kvar i Berlin och bodde hos en moster/faster, Nedi GROSCHIM.

Fråga: Vad sysslade hon med medan hon bodde i Berlin?

Svar: Under hela mellantiden, ända till februari 1941, dvs fram till resan till Ungern befann sig min fru hos mostern och försörjdes av henne.

Fråga: Hur kunde ni lyckas lämna Tyskland och komma till Ungern?

Svar: Den sista tiden av mitt arbete på fabriken Warta slapp jag all övervakning, eftersom jag som norsk medborgare fick dokument som jag mig rätt att fritt bo i Tyskland.

När jag beslutat lämna Tyskland, i maj 1940, använda jag dokumentet, kom till järnvägsstationen och begav mig till Wien med första tåget med passagerare.

I Wien mötte jag min bekant Friedrich SUTENGER, som arbetat i Wien som representant för en konservfabrik, och med dennes hjälp begav jag mig till Budapest. I Budapest lärde jag känna ägaren till en spannmålsfirma, Adolf ALDOR, och med hans samverkan fick jag rätt att bo i Budapest. Efter erhållande av ett officiellt dokument började jag arbete på ALDORS firma som agent för livsmedelsförsäljning. Den posten innehade jag till augusti 1944.

Fråga: Vad har ni sysslat med på sista tiden?

Svar: Från augusti till december 1944 har jag tjänstgjort vid svenska ambassaden i Budapest.

Fråga: Hur fick ni tjänsten vid svenska ambassaden?

Svar: I augusti 1944 fick jag veta att det vid svenska ambassaden i Budapest höll på att organiseras en avdelning för skydd av sovjetmedborgare i Ungern. I ett försök att undvika förföljelse från de tyskar som vid den tiden anlät till Budapest-----beslöt jag ta arbete på svenska ambassaden. Därför vände jag mig i slutet av augusti 1944 till humanitära avdelningen av svenska ambassaden, till attaché Wallenberg, vilken jag erbjöd mina tjänster, i och med att jag var ryskspråkig. Sedan den svenske ambassadören granskat mina handlingar och kunskaper i ryska språket anställde han mig med tillåtelse från UD i Sverige, som chef för avdelningen för skydda av SSSRs diplomatiska intressen vid svenska ambassaden i Ungern.

Fråga: Vad hade ni för uppgifter som chef för denna avdelning?

Svar: Som chef för avdelningen för skydd av SSSRs diplomatiska intressen vid svenska ambassaden i Ungern ingick:

1. Översättning till ryska av alla dokument som kom till mig från ambassadören, attachén och avdelningar tillhörande andra stater, vilkas intressen representerades av svenska ambassaden i Ungern.

2. Granskning av handlingar från sovjetmedborgare som önskar skydd hos svenska ambassaden.

3. Utställande av handlingar på ryska till alla personer som erhållit medborgarskap eller skydd hos svenska ambassaden. /överstruken text tre ord/

3. Sammanställning av information om politiskt och ekonomiskt liv i Sovjetunionen och Ungern, liksom om Röda arméns militära styrka. Sådan information sammanställde jag 2-3 ggr per månad, efter bearbetning av data som jag erhållit genom utfrågning av personer som sökt upp mig på ambassaden för att få hjälp.

Fråga: Så istället för att skydda sovjetstatens intressen, sysslade ni egentligen med underrättelsetjänst riktad mot Sovjet?

Svar: Dessa uppgifter sammanställde jag på uppdrag av attaché Berg och ansåg inte att de var spionage.

Fråga: Hur mycket känner ni till av svenska ambassadens verksamhet i Ungern?

Svar: Svenska ambassaden i Ungern representerade de diplomatiska intressena för staterna Argentina, SSSR, Tjeckoslovakien, Danmark, Italien, Holland, Norge, Finland och Iran. Svenska ambassadens verksamhet kan jag bedöma endast från augusti 1944, dvs när jag anträdde anställningen vid ambassaden.

Hösten 1944, när enheter ur Röda armén stred på ungerskt territorium, och avancerade, blev det panik i Budapest, och till följd av det blev det en stor anstormning av olika personer på svenska ambassaden. De bad att få skydd

och möjlighet att fly till stater vars intressen företrädde av Sverige och Ungern.

Efter tillåtelse av ambassadör DANIELSSON, förstesekreteraren vid ambassaden ANGERA, attaché BERG och WALLENBERG började svenska ambassaden massutskrivning av pass och andra skyddsdokument för utresa från Ungern till andra stater. Sådana pass utställdes till personer som vände sig till ambassaden och som hade flytt från ansvar inför sovjetiska myndigheter till andra stater och till personer som stannat i Ungern och dolt sin brottsliga verksamhet, deras efternamn minns jag inte.

Ambassaden tog i sitt beskydd ryska vita emigranter, ungerska och italienska fascister, storföretagare och bankirer. Vid vissa tillfällen utställdes dokument till enskilda personer för stora summor pengar, upp till 20-40 tusen /struket 200 - 400 tusen övers anm/ pengö.

Dessutom tog svenska ambassaden i sitt beskydd alternativt anställde en rad fascister: doktor VIDMAR, f d pressattaché vid italienska konsulatet i Budapest. Vidare anställdes i oktober 1944 på svenska ambassaden greve DEMFIL som arbetare under svenske konsuln EKMARK. Man utställde dokument som bekräftade "anställning" på svenska ambassaden för översättaren/tolken vid ungerska krigsministeriet BOTKO Vladislav och för direktören vid en budapestbank, minns ej efternamnet.

På så sätt försåg svenska ambassaden i Ungern, enligt vad jag vet, över 5000 människor som var fientligt inställda till Sovjet, med pass och andra skyddshandlingar.

Jag vill påpeka att ambassadör DANIELSSON och attaché BERG hade nära förbindelse med tyska ambassaden i Budapest, speciellt med ambassadör von JAGOV. De hade vid ett flertal tillfällen samtalat med honom på telefon och dryftat frågor om utlämnande av "skyddsdokument" till personer som kommit in på ambassaden.

Sålunda utgjorde svenska ambassaden i Ungern representation för en stat som formellt stödde neutralitet i kriget mellan fascist-Tyskland och de allierade, i själva verket utförde den en verksamhet för att undergräva de allierade och speciellt Sovjetunionen.

Fråga: Hur länge tjänstgjorde ni vid svenska ambassaden i Budapest?

Svar: Jag arbetare där under 5 månader, från augusti till december 1944. I december samma år skövlades ambassaden av medlemmar i en ungersk fascistorganisation, och 13 januari 1945 hölls jag kvar hemma av sovjetiska myndigheter, såsom varande utan handlingar.

Fråga: Var har ni era personhandlingar?

Svar: Alla mina handlingar hade jag lämnat på svenska ambassaden.

Fråga: Varför lämnade ni era handlingar där?

Svar: Som regel lämnade jag vid arbetets slut mina personhandlingar på ambassaden.

Från: Varför flydde ni när sovjetmyndigheterna grep er?

Svar: Jag flydde från vakterna för att ta mig till ambassaden och hämta mina personhandlingar. Men jag lyckades inte få tag på dokumenten eftersom det pågick strider i Buda, där ambassaden ligger.

Jag var rädd för att bli ställd till ansvar för att jag flytt och beslöt gömma mig hos mina bekanta under främmande efternamn.

Därför kallade jag mig vid efternamnt Vogel när jag blev gripen andra gången.

Nedskrivet enligt mina ord och läst av mig.

TOMSEN

Förhørsledare: Senior utredningsdomare för förhörsavd.
Kontraspionaget SMERSJ major TJEVORKIN

Förhörsprotokoll
TOMSEN Henrich Voldemarovitj

den 26 maj 1947

Tomsen Henrich Voldemarovitj född 1907
född i Oslo, Norge, norsk medborgare, av tjänstemannafamilj,
med högre utbildning, tjänstgjorde från augusti till
december 1944 som avdeln. chef för att skydda Sovjetunionens
intressen vid svenska ambassaden i Budapest.

Fråga:

Fråga: Vad sysslade Er far TOMSEN Voldemar med?

Svar: Min far arbetade ett antal år som ingenjör vid svenska firman Eriksson
i Stockholm.

1905 arbetade han på uppdrag av denna firma i Ryssland med belysning i
järnvägsvagnar på Charkov- och Vladikavkaz-linjerna.

Under denna period lärde min far känna dottern till järnvägsanställda
KRISKO Hedvig, gifte sig med henne och begav sig till Norge.

1929 bodde far 4 månader i Riga och arbetade åt Eriksson med utrustning för
järnvägsvagnar.

I fortsättningen arbetade min far för samma firma i Belgien, Lettland och
SSSR.

Fråga: I vilka skolor har ni studerat?

Svar: Från 1914 till 1915 studerade jag vid folkskolan i Oslo. Under tiden
1915-1918 åkte jag och min mor till Schweiz och gick då i fransk
privatskola.

1920 åkte jag till Tyskland och läste fram till 1925 i en privatpension i
staden Bad-Sachs (Södra Graz).

1925 sedan pensionen var slut, återvände jag till föräldrarna i Norge, och
efter ett tag reste jag till Paris för att fortsätta utbildningen.

här saknas ett antal sidor i dokumentet övers. anm.

Inom ett halvår förnyade BATISFALVI detta dokument.

1942 fick jag på inrådan av BATISFALVI vid Handelsministeriet licens för att verka som kommissionär i handel. Jag angav vid erhållandet att jag var rysk-tysk med norskt medborgarskap. Denna licens gav mig rätt att bo permanent i Budapest.

Fråga: Vad sysslade ni med i Budapest?

Svar: På Budapestkaféerna fick jag kontakt med grosshandlare och när det stort klart att det fanns möjligheter till upphandling skrev jag till

SUTINGER i Wien, och erbjöd mina tjänster som kommissionär. Dessutom skrev jag brev till en rad handelsfirmor med förslag på varor.

På så vis lyckades jag knyta handelskontakter med några firmor och hjälpa dem i upphandlingen på den ungerska marknaden.

Jag tjänade bra pengar som kommissionär.

Så fortsatte det till mars 1944.

20 mars 1944 tog tyska trupper Budapest, tyskarna började arrestera medarbetare från ungerska inrikesministeriet och polisen samt rika judar.

I staden blev dyrtiderna värre, kontakterna och handelsoperationerna med utländska firmor avbröts nästan, och därmed även min förtjänst.

Dessutom började de allierades flygbombning av staden.

Jag var rädd att bli förföljd av tyskarna för min flykt från Tyskland och beslöt söka skydd vid svenska ambassaden.

Fråga: Varför sökte ni er inte till norska ambassaden, ni var ju norsk medborgare?

Svar: Norska konsulatet, på den tiden representerande QUISLINGER-regimen, samverkade med tyskarna och jag var rädd att vända mig dit.

Fråga: Vad anhöll ni om och vem vände ni er till på svenska ambassaden?

Svar: I Budapest fanns svenska ambassadens attaché för humanitära frågor. WALLENBERG, som speciellt sysslade med hjälp till judar.

Jag vände mig till honom med en anhållan om att få skydd av svenska ambassaden.

Wallenberg föreslog mig att beträffande detta vända mig till förstesekreteraren vid ambassaden ANGER.

ANGER gick med på att ge mig skyddsbrev som intygade att jag var under svenska ambassadens beskydd, men jag var inte nöjd med det. Jag ville ha en handling som utvisade att jag var medarbetare vid svenska ambassaden.

Från bekanta i Budapest hade jag fått veta att svenska ambassaden behövde en medarbetare som kunde ryska.

Eftersom jag kunde ryska erbjöd jag ANGER mina tjänster. Jag hade då i tankarna att som ambassadtjänsteman skulle jag kunna få en handling som gav immunitet.

På inrådan av ANGER lämnade jag in en ansökan och snart, i maj - juni 1944, började jag utföra mina arbetsuppgifter.

I början hade jag på inrådan av attaché BERG skaffat en rysk skrivmaskin och hittat en person som kunde ryska även skriftligt, och anställt honom.

Sedan meddelade mig attaché BERG att jag fick ansvar som chef för svenska ambassadens avdelning för skydd av Sovjetunionens intressen.

Som ryskkunnig var jag uppenbarligen den ende som kunde göra anspråk på den posten.

Svenska ambassaden företrädde på den tiden Hollands, Danmarks, Argentinas, Irans, Belgiens och SSSRs intressen, för vilket den hade specialavdelningar. Jag hade blivit utnämnd till chef för ryska avdelningen och var dess ende medarbetare. Som chef för samtliga avdelningar fungerade ambassadens attaché BERG.

Fråga: När åtog sig svenska ambassaden skyddet av SSSRs intressen?

Svar: Svenska ambassaden åtog sig skyddet av SSSRs intressen i den stund när det sovjetiska ---- lämnade Budapest.

(Här saknas också text. ö. a.)

Till kamrat ZAMTJEVSKIJ, I. K.
SOVJETISKA UTRIKESMINISTERIET

12 juni 1957
W 1177 - I

till 624/500 den 17 maj 1957

KGB anser att som svar på förfrågan från Inrikesministeriet (otydlig kopia VIR eller VNR?) om Langfelder är det lämpligt att ge svar med hänsyn tagen till de uppgifter som lämnats till svenskarna vad gäller WALLENBERG. Därvidlag vill vi föreslå följande ungefärliga svarstext.

På anmodan av den sovjetiska regeringen till behöriga myndigheter har en noggrann granskning gjorts av material beträffande f d sekreteraren vid svenska beskickningen i Budapest WALLENBERG, och samtidigt med detta har man även grundligt utrett frågan om den ungerska medborgaren LANGFELDERS öde.

Undersökningen har fastställt att LANGFELDER Vilmos dog den 2 mars 1943⁸ i fängelse.

Med tanke på att det i arkivet inte gått att få fram något material om LANGFELDER förefaller det inte möjligt att ge mer detaljerade upplysningar om hans vistelse i Sovjetunionen. Det finns anledning att anta att LANGFELDER-materialet - med tanke på hans förbindelse med Wallenberg - har förstörts på order av den tidigare ledningen inom Säkerhetsministeriet (MGB) SSSR

Vice ordföranden inom Kommittén för Statssäkerheten (KGB) inom SSSRs ministerråd.